

SISÄLLYSLUETTELO

1. NÄIN SYNTYI MEIDÄN VASU.....	2
2. SAHALAHDEN PÄIVÄKOTI	2
3. MEILLE TÄRKEÄT ASIAT (ARVOT)	4
4. ARJEN TOUHUJA PÄIVÄKODISSAMME.....	5
5. LAPSELLE OMINAISEN TAPA TOIMIA	8
5.1. LEIKKI	8
5.2. ILMAISU.....	8
5.3. TUTKIMINEN.....	9
5.4. LIIKKUMINEN	9
6. KIELI JA VUOROVAIKUTUS	10
7. VARHAISKASVATUKSEN SISÄLTÖALUEET.....	11
7.1. MATEMAATTISET SISÄLLÖT.....	11
7.2. LUONNONTIETEELLISET SISÄLLÖT	11
7.3. HISTORIALLIS-YHTEISKUNNALLISET SISÄLLÖT	12
7.4. ESTEETTISET SISÄLLÖT	12
7.5. EETTISET SISÄLLÖT.....	12
7.6. USKONNOLLIS-KATSOMUKSELLISET SISÄLLÖT	13
8. ESIOPETUS	13
9. TERVEYSKASVATUS	154
10. LIIKENNEKASVATUS.....	164
11. MEDIKASVATUS	175
12. ERI TYINEN TUKI	15
13. KASVATUSKUMPPANUUS.....	16
14. YHTEISTYÖTAHOT.....	17
15. SUUNNITTELU, DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI	17
15.1. SUUNNITTELU.....	18
15.2. DOKUMENTOINTI	18
15.3. ARVIOINTI	19

1. NÄIN SYNTYI MEIDÄN VASU

Olemme työstäneet tätä meidän talon varhaiskasvatussuunnitelmaa (=vasua) ensin kuukausittain olevissa iltapalaverieissa keskustelemalla vasuun liittyvistä eri aihealueista. Keskustelut kirjattiin ylös. Sen jälkeen jakaannuimme pareittain tekemään ennalta sovittuja aihealueita kirjalliseen muotoon. Nämä tekstit käytiin vielä yhdessä läpi iltapalaverissa ja toiset antoivat kommentteja tai muutosehdotuksia. Lopuksi tekstit kirjoitettiin puhtaaksi. Tulemme tarkistamaan tätä vasua vuosittain uuden toimintakauden alkaessa.

Sahalahden päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa päiväkodin työntekijöiden työtä toimien heidän apuna oman työn suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Vasu on hyvä työkalu myös sijaisten perehdyttämiseen. Vasun tarkoituksena on tasa-arvoistaa päivähoidon käytäntöjä ja taata lapsille laadukasta päivähoitoa riippumatta lapsen päivähoitoryhmästä. Vanhemmille ja muille ulkopuolisille tahoille vasu selkiyttää päiväkodin toimintaperiaatteita.

2. SAHALAHDEN PÄIVÄKOTI

Sahalahden päiväkoti sijaitsee Sahalahden keskustassa noin 15 kilometriä Kangasalan keskustasta osoitteessa Kurviksenkuja 6. Päiväkoti on rakennettu vuonna 1981 ja laajennettu yhdellä osastolla 1991.

Päiväkodissa on neljä osastoa; Peukaloiset ja Kivitaskut, joissa on 3-5 -vuotiaita lapsia, Varpuset, jossa on 1-3 -vuotiaita sekä Pääskysel, joka on toisessa rakennuksessa toimiva esiopetusta antava ryhmä.

2.1 FYYSINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Sahalahden päiväkodissa jokaisella osastolla on oma leikki/lepohuone, ruokailuhuone ja eteinen. Päiväkodin yhteisiä tiloja ovat verstaas, jossa on mahdollista tehdä puutoita, ja hiekkaleikkihuone. Lasten käytössä on päivittäin myös sali, jota hyödynnetään aamupäivisin laulu- ja liikuntahetkien pitämisessä ja iltapäivisin lasten vapaan leikin alueena.

Päiväkodin käytössä on oma piha, jossa on erikseen pienille lapsille sopiva leikkialue ja isompien lasten leikkialue. Päiväkodin lähellä sijaitsee Puinoisten leikkikenttä, jossa välillä ulkoilemme ja hiihdämme talvella. Kävelymatkan päässä on kunnan pururata, joka on lapsille ja aikuisillekin mieluinen retkipaikka. Päiväkodin lähellä sijaitsee myös Sa-

riolan koulu, jonka liikuntasalissa käymme jumppaamassa sekä jääkaukalo, jossa luis-
telemme talvisin.

Liiketoimintayksikkö Oksa huolehtii päiväkodin siivouksesta, ylläpidosta sekä ate-
riapalvelusta. Päiväkodissa on oma keittiö, jossa valmistetaan päiväkodissa syötävät
ateriat.

2.2 SOSIAALINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Sosiaalisen toimintaympäristön muodostavat päiväkodin lapset ja aikuiset yhdessä
kohdatessaan toisensa päivittäin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Jotta kaikilla on
hyvä olla päiväkodissa, yhdessä toimimista pitää harjoitella. Sahalahden päiväkodissa
sosiaalinen turvallisuus luodaan miettimällä lasten kanssa ryhmän yhteiset säännöt,
joita jokainen lapsi ja aikuinen sitoutuu noudattamaan. Päivittäin lasten kanssa harjoi-
tellaan toisen huomioon ottamista ja erilaisuuden hyväksymistä. Päiväkodissa puutu-
taan kiusaamiseen. Lapsia rohkaistaan ristiriitatilanteiden ratkomiseen keskenään si-
ten, että aikuinen toimii lapsen tukena tarvittaessa.

2.3. PSYKKINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Päivittäisessä arjessa psyykinen toimintaympäristö tarkoittaa lapsen henkistä hyvin-
vointia ja sen tukemista. Tärkeintä lapsen hyvän olon kannalta on, että lapsi kokee tul-
leensa hyväksytyksi omana itsenään. Lapsen henkinen hyvä olo luodaan kuuntelemalla
lasta ja vastaamalla hänen tarpeisiinsa. Myös perheen toiveet yritetään huomioida lap-
sen hyvinvoinnin edistämiseksi. Lapselle annetaan mahdollisuus käsitellä omia tuntei-
taan ja siten tuetaan hyvän itsetunnon kehittymistä. Aikuisten pysyvyys tuo turvalli-
sen olon lapselle. Jos päiväkodissa työskentelee lapsille tutuiksi tulleita sijaisia, py-
rimme hyödyntämään heitä jatkossakin.

”Sahalahden päiväkodissa hoidamme lapsia turvallisessa maalaisympä-
ristössä toinen toisemme huomioon ottaen”.

3. MEILLE TÄRKEÄT ASIAT (ARVOT)

Kangasalan kunnan yleisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa olevien arvojen lisäksi meillä painottuvat jatkossa esille tulevat asiat.

Lasten kanssa on yhdessä juteltu heille tärkeistä asioista, ja heidän mielestään päiväkodissa tärkeintä on leikki, kaverit ja retket. Tärkeää on myös, että kaverit otetaan leikkiin mukaan.

Syksyisin vanhempainillassa keskustellaan asioista, mitä vanhemmat pitävät tärkeinä heidän lastensa päivähoidossa. Viimeksi tärkeimmiksi asioiksi nousi pienempien lasten kohdalla (3-5v peukaloiset) turvallisuus, tasa-arvo, viihtyisyys sekä pysyvyys. Esi-koululaisten kohdalla tärkeimpiä olivat taas rajat, yksilöllisyys, sosiaalisuus ja tasa-arvo.

Henkilökunta on pohtinut ja keskustellut tärkeistä asioita toimintakauden alussa olevalla suunnittelupäivällä ja kuukausittain olevissa iltapalaverissa. He ovat kokeneet tärkeimmiksi, että lapsella on hyvä olla päivähoidossa, joka tarkoittaa, että toiminta päiväkodissa on turvallista, yksilöllistä ja lapsilähtöistä. Lisäksi koetaan että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö eli kasvatuskumppanuus on yksi toiminnan peruspiilari. Keskustelut vanhempien kanssa auttavat tuntemaan lasta ja perhettä ja näin luomaan sellaisen ympäristön, jossa jokaisella lapsella on hyvä olla.

Turvallisuus tarkoittaa sitä, että toimintamme on pyritty suunnittelemaan niin, että lapsi kokee olonsa päivän aikana turvalliseksi eri tilanteissa (=perusturvallisuus). Turvallisuuteen kuuluu fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tilanteet. Fyysiseen turvallisuuteen kuuluu mm., että ulkoiset puitteet, kuten esim. aidat ovat kunnossa. Myös vanhemman tulee voida kokea olonsa turvalliseksi jättäessään lapsensa päiväkotiin. Henkilökunnan pysyvyys luo myös turvallisuutta; lapsi tietää ja tuntee aikuiset ja uskaltaa luottaa heihin. Aikuinen on se, joka tarvittaessa asettaa rajat. Myös ne luovat osaltaan lapselle turvallisuutta. Meillä lapsia opetetaan ja kannustetaan ratkomaan ristiriitoja puhumalla ja neuvottelemalla.

Yksilöllisyys tarkoittaa että jokainen lapsi huomioidaan omana itsenään ja jokaiselle lapselle annetaan yksilöllistä huomiota tarpeen mukaan päivän aikana. Eri tilanteissa huomioidaan lapsen omat toimintatavat ja -tyylit.

Sosiaalisuudella tarkoitamme sitä, että lapsi oppii toimimaan erilaisissa ryhmissä (sekä pien- että suuremmissa) ja saa opetella niitä taitoja mitä vaaditaan toisten kanssa toimiessa,. Näitä ovat mm. toisen kuunteleminen, vuoron odottelu ja yhteisten "peli-sääntöjen" noudattaminen.

Yksilöllisyys ja sosiaalisuus ovat kumpikin tärkeitä asioita pienen lapsen elämässä eivätkä ne poissulje toisiaan, vaan niiden tulee olla tasapainossa tilanteiden mukaan.

Tasa-arvo tarkoittaa mm. sitä, että mahdollistetaan lasten tasavertaisen osallistumisen toimintaan. Hiljaisemmatkin lapset uskaltavat mukaan ja kertomaan asioita. Tasa-arvoiseen toimintaan kuuluu myös, että joutuu odottelemaan vuoroaan, eikä aina voi olla ensimmäinen. Talossa on periaatteessa samat säännöt kaikille, mutta niissä huomioidaan kuitenkin, että iän ja taitojen mukaan voi olla "oikeuksia" esim. isompien kohdalla pihäsäännöissä. Tasa-arvo näkyy myös siinä, että lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja että heidän mielipiteitään kunnioitetaan.

Lapsilähtöisyys tarkoittaa, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan oman kykynsä mukaan. Se näkyy käytännössä lasten ottamisena mukaan toiminnan suunnitteluun ikänsä ja taitonsa mukaan. Lapselle on tärkeää hänen omien ideoiden, ajatusten ja tuntemusten huomioiminen. Tärkeää on myös, että toiminnat tulokset saavat olla "lapsen näköisiä". Monesti on tärkeämpää se prosessi, mikä tapahtuu lapsen tehdessä ja suunnitellessa jotain, kuin itse lopputulos. Lapsen itsetuntoa vahvistaa, että hän saa vaikuttaa toimintaan.

Lasten ympäristö on pyritty luomaan viihtyisäksi mm. tekstiileillä. Jokaisella tavaralla on oma paikkansa, johon se laitetaan leikin jälkeen takaisin. Lelut ja kaikki välineet on sijoitettu siten, että ne ovat lasten saatavilla. Myös henkinen ilmapiiri on tärkeää viihtyisyyden kannalta, samoin kiireettömyys.

4. ARJEN TOUHUJA PÄIVÄKODISSAMME

Päiväkotimme arki koostuu monista erilaisista asioista, jotka ovat nivoutuneet toisiinsa. Arjen aloitamme vastaanottaessamme lapsen ja hänen vanhempansa. Keskustelemme aamun kuulumisia /toiveita tulevalle päivälle. Tavoitteenamme on, että lapsi tuntee itsensä tervetulleeksi ja saa sen kautta turvallisuuden tunteen. Myös vanhemmat voivat turvallisesti lähteä päivän askareisiin. Vastaavasti taas päivän lopussa kerromme vanhemmille lapsen hoitopäivään liittyvistä asioista, sekä muista tiedotettavista asioista.

Perushoito, ulkoilu, ruokailu ja lepo kuuluvat päiväkodin arkeen. Tämän lisäksi ohjaamme, kasvatamme ja opetamme lasta arjen askareissa ja eri toimintatuokioissa, joita ovat mm. liikunta, musiikki/laulu, maalaaminen, piirtäminen, huovutus, ompelu, askartelu, sadut jne.

Päiväkodissämme vietetään myös mm. eri vuodenaikoihin liittyviä juhlia ja yhteisiä lauluhetkiä. Teemme myös retkiä lähiympäristöön ja erilaisiin tapahtumiin, kuten esim. teatteriin. Kirjastossa käymme myös ahkerasti.

Ohjaus ja opetus tapahtuvat leikin avustuksella ikää vastaavasti. Näin tuemme myös lapsen minäkuvan kehittymistä. Havainnollistamme asiat, selitämme, kuuntelemme lasta ja toimimme hänen kanssaan yhteistyössä, (käyttäytymismalli – mallioppiminen – rajat). Pyrimme löytämään / etsimään lapsen vahvat puolet ja tukemaan heikommassa.

Vapaassa leikissä lapsi saa valita oman mielensä mukaisen leikin ja kaverin. Mielikuvituksen kehittyminen ja sosiaalisuuteen kasvaminen tapahtuu, kun lapsi saa toimia myös ryhmässä. Lapsi oppii myös toisilta lapsilta aina uutta. Huolehdimme siitä, ettei kukaan joudu olemaan yksin muuten kuin sitä itse halutessaan. Ohjaamme leikin alkuun tai rikastamme leikkiä tarvittaessa. Lapsi saa toteuttaa luovuuttaan leikissä, mm. eri roolit mahdollistuvat. Leikkimiselle pyrimme antamaan tarpeeksi aikaa.

Kerran viikossa on lelupäivä, jolloin lapset voivat tuoda oman lelunsa leikkejä varten. Samalla opetellaan omista tavaroista huolehtimista ja jopa esiintymistäkin, kun leluun saa halutessaan esitellä myös kavereille.

Askarteluissa lapsi tekee työn, aikuisen auttaessa tarvittaessa. Töiden arvostaminen ja kehuminen tuottaa lapselle onnistumisen- ja hyväksytyksi tulemisen tunteen, samalla onnistumisen ilo vahvistaa minäkuvaa, itsetuntoa ja persoonallisuutta.

Lapsilla on myös mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. Lasten omat ehdotukset huomioimme tasapuolisesti. Huomioimme lapsen kehitystason ja siinä tapahtuvan kehityksen edistyminen. Pienissä ryhmissä tämä onnistuu parhaiten. Aikuisen positiivinen ja kunnioittava viestintä on tärkeää.

Hiljaisempia lapsia huomioimme kuuntelemalla aktiivisesti, sillä se auttaa ja rohkaisee lasta saamaan äänensä kuuluville. Pyrimme pääsemään kiireettömään päivään ja tässä aikuisen asenne ja rooli vaikuttaa, sillä lapsi vaistoaa ja kiire ja levottomuus tarttavat. Esim. aamupiirissä annamme lapselle aikaa, jotta hän rohkaistuu kertomaan asiansa ja kokee tilanteen tarpeeksi turvalliseksi.

Syli lähtee lapsen omasta tarpeesta. Aikuinen voi myös tarjota syliä, toiset lapset kaipaavat sitä ja toiset eivät. Ristiriitatilanteet aiheuttavat usein harmia ja lapsi kaipaa lohdutusta. Hoitoa aloittaessaan lapsi voi tarvita tavallista enemmän läheisyyttä ja

turvaa. Sylissä pitäminen on hyvä tapa osoittaa sitä lapselle. Myös esim. päivän pienet lukuhetket antavat hyvän mahdollisuuden rauhoittua aikuisen sylissä.

Liikkuminen on lapsen perustarve. Talon /osastojen yhteiset säännöt mahdollistavat turvallisen liikkumisen sekä sisällä että ulkona. Jumppatuokiot ovat päiväkodin omassa salissa ja suurempiin juoksuleikkeihin käytämme koulun liikuntasalia. Teemme retkiä läheiseen metsään ja pururadalle, joissa on mahdollisuus kävellä, juosta, hyppiä, pomp-pia, tutkia luontoa ja kerätä luonnon materiaaleja, joita voi myöhemmin käyttää mm. askarteluun.

Talvella hiihdämme läheisessä puistossa ja luistelemassa käymme koulun kaukalossa. Sekä jäähallissa voimme myös käydä luistelemassa.

Ulkoilu, joka tapahtuu päiväkodin omassa pihassa, on pääasiassa vapaata leikkiä. Lapsi saa valita kaverin /ryhmän jonka kanssa voi esim. kiipeillä, hypätä narua, keinua, pelata palloa ja -sählyä, leikkiä hiekkalaatikolla ja leikkiä erilaisia juoksuleikkejä. Kesällä voi syödä marjoja pensaista. Talvella on lumen kolaamista, lumiukkojen- ja lumipallojen tekoa, sekä mäenlaskua yms.

Päiväkotimme oma keittiö on rikkaus. Saamme ruoan heti tuoreeltaan ja lämpimänä, sekä hyvän ruoan tuoksut täyttävät talon. Keittäjämmme vierailut osastoilla on tärkeää kasvatustyötä. Lapsilla on mahdollisuus antaa palautetta ja kiittää ruoasta. Myös keittiön eri teemaviikot tuovat ruokailuun vivahteita. Näitä ovat esim. sydän-viikko, kekri-viikko, joissa ruoat vaihtelevat mainitulle viikolle sopiviksi poiketen ruokalistasta.

Opetamme lapsille ruokailukäyttäytymistä. Ruokien esteettisyys näkyy tarjoilussa. Kaikki ruokalajit ovat erikseen ja kauniisti tarjolle asetettuna, siitä lapsi näkee mitä hän syö ja mikä ruoka millekin maistuu. I sommat lapset ottavat itse ruoan ja pienem-mille aikuiset annostelevat sopivan kokoisen annoksen. Jokaisen ruoan maistaminen on tärkeää, sillä näin lapsi oppii uusia erilaisia makuja. Huolehdimme myös siitä, että erikoisruokavaliota noudattava lapsi saa oman oikean ateriansa. Aikuiset ruokailevat lasten mukana antaen mallia ja esimerkkiä. Opettelemme hyvät pöytätavat: kiitos, ei kiitos, saisinko lisää, jne. Hitaasti syövän lapsen on mahdollista jäädä rauhassa ruokailemaan, muiden jo poistuttua ruokailusta.

Ruokailun jälkeen jokaisella lapsella on mahdollisuus päivälepoon omien tarpeittensa mukaan. Heille järjestämme rauhallisen ja hämärän tilan päivälepoa varten. Levolle lapsi voi ottaa oman unilelunsa mukaan. Lepohetkessä luemme unisatua ja kuuntelemme rauhallista musiikkia. Lapsilla on myös mahdollisuus läheisyyden kokemiseen, esim. silitämme tai hieromme lasta hänen sitä niin halutessaan.

5. LAPSELLE OMINAINEN TAPA TOIMIA

Leikki, liikkuminen, taiteellinen ilmaisu ja tutkiminen kuuluvat lapsen jokapäiväiseen elämään.

5.1. LEIKKI

Leikeissä lapset käsittelevät erilaisia asioita. Leikki kehittää sosiaalisia taitoja. Leikeissä opitaan mm. rooleja ja tunteiden käsittelemistä.

Jotta leikeistä tulisi mahdollisimman onnistuneita, tarvitaan tarkoituksenmukaiset tilat, ympäristö ja leikkivälineet. Myös riittävä leikkiaika ja se, että leikki voidaan jättää ja jatkaa myöhemmin on tärkeää.

Meillä lapset valitsevat ja sopivat aikuisen kanssa esim. leikkikuvista mieluisan leikin. Sen jälkeen sovitaan leikkikaveri ja leikkipaikka. Kun kaikilla leikeillä on leikkipaikka, säilyy leikkirauhakin, mikä on leikin onnistumisen kannalta tärkeää. Aikuinen voi tilanteen mukaan olla leikissä mukana tai seurata sivusta. Meidän päiväkodissamme on lapsilla mahdollisuus päivittäin leikkiä sekä sisällä että ulkona. Päiväohjelmassa on varattu aikaa sekä vapaaseen että ohjattuun leikkiin. Lapsilla on mahdollisuus leikkiä yksin, pienellä porukalla tai isommassa ryhmässä.

5.2 ILMAISU

Ilmaista voi itseään monella tavalla. Ilmaisua on mm. satujen ja tarinoiden keksiminen ja lukeminen, runojen ja lorujen lausuminen, laulaminen, soittaminen, maalaus, piirtäminen, askartelu, nukketeatteri ja pantomiimi.

Päiväkodissamme pidetään erilaisia ohjattuja toimintatuokioita, joissa mm. edellä mainittuja ilmaisumuotoja on mahdollista toteuttaa. Annamme lapsille mahdollisuuden ja kannustamme kokeilemaan erilaisia ilmaisukeinoja. Lapset tutustuvat uusiin asioihin ja materiaaleihin.

Tärkeää on, että lasten töitä arvostetaan. Laitamme piirustuksia esille, pidämme taidenäyttelyjä ja tallennamme lasten kertomuksia kasvun kansioihin. Lauluhetkissä ja juhlissa lapset pääsevät esiintymään.

5.3. TUTKIMINEN

Lapset tutkivat ja ihmettelevät erilaisia asioita. Tutkimista voi tehdä sekä ulkona että sisällä. Ulkona lapset voivat tutkia päiväkodin pihasta löytyviä asioita, metsäretkillä onnistuu luonnon sekä lähiympäristön tutkiminen. Päiväkodin sisätilat mm. osastot, sali, verstaas, hiekkaleikkihuone on suunniteltu innostamaan lasta omaehtoiseen tutkimiseen ja kokeilemiseen.

Tärkeää on, ettemme anna lapsille heti valmiita vastauksia, vaan lapset saavat itse miettiä vastauksia esille tulleisiin kysymyksiin. Kasvattaja tehtävänä on kannustaa lasta pohtimaan ja kokeilemaan itse. Näin lapselle annetaan mahdollisuus saada valmiuksia ongelmanratkaisuun.

Haluamme taata lapselle monipuolisen oppimisympäristön ja olemmekin ottaneet sen huomioon niin sisällä, kuin ulkona tapahtuvassa toiminnassa. Osastojen materiaalit, pelit, lelut ym. ovat suunniteltu ryhmän ikärakenteen mukaan. Lapsella on hyvät mahdollisuudet tutkimiseen ja kokeilemiseen tiloissa, jotka herättävät lapsen mielenkiinnon, ja materiaalit ovat lapsen käytettävissä. Päiväkodin pihalla sekä retkillä ympäristö tarjoaa lapselle puitteet toimintaan ja tutkimiseen, jolloin kasvattaja voi esim. oman toiminnan ja mallin kautta herättää lapsen mielenkiinnon luonnossa tutkimiseen.

Myös erilaisia tietokirjoja hyödynnetään toiminnassa ja niistä haetaan tietoa yhdessä lasten kanssa. Lisäksi teemme pieniä tutkimuskokeiluja.

5.4. LIIKKUMINEN

Liikkuminen on lapsen perustarve. Liikkumisella on suuri merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle. Yhteisesti sovitut säännöt mahdollistavat turvallisen liikkumisen.

Päiväkodissamme järjestetään ohjattuja liikuntatuokioita säännöllisesti sekä sisällä että ulkona. Päiväkodin tilojen lisäksi on käytössä koulun liikuntasali kerran viikossa, viereinen leikkipuisto, lähimetsät luistelukaukalo sekä jäähalli Kangasalan keskustassa.

Sisätiloissa ohjatuissa tuokioissa jumppaamme ja leikimme liikuntaleikkejä. Ulkona pelaamme esim. jalkapalloa, leikimme liikuntaleikkejä, talvella hiihdämme ja luistelemme. Teemme myös kävelyretkiä luontoon.

Ulkona on enemmän mahdollisuuksia ja tilaa liikkumiseen. Ulkoiluajana lapset voivat kiipeillä, keinua, hyppiä narua, pelata sählyä, ajaa pyörillä yms. oman mielen mukaan. Aikuisen tehtävä on opettaa ja ohjata leikkejä ym. ja olla läsnä kaiken aikaa, vaikka vain sivustaseuraajana.

6. KIELI JA VUOROVAIKUTUS

Kieli on mukana kaikessa toiminnassamme. Se on tärkein väline ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kieleen kuuluu puheen lisäksi ilmeet ja eleet. Myös kuvat ja viittomat ovat tarvittaessa osa kieltä ja vuorovaikutusta päivän aikana.

Luemme paljon erilaisia kirjoja päivittäin. Lepohetkeen kuuluu aina sadun lukeminen. Se saattaa olla jatkokertomus, joka jatkuu seuraavana päivänä, mutta yhtä hyvin myös yksittäinen kirja.

Yhteisissä hetkissä lorutellaan, rytmitetään ja lauletaan paljon. Myös esim. jumpassa voidaan lorutella ja se auttaa lasta rytmittämisessä esim. hyppiessä.

Lapset kertovat omia tarinoita, joita aikuinen voi kirjata ylös (=sadutus). Aamu- tai päiväpiirissä lapsi voi kertoa eri asioista tai vaikkapa esitellä toisille oman lelun, ja näin harjaantuu kertomaan ja ilmaisemaan itseään.

Monissa peleissä lapsi joutuu käyttämään kieltä apuna, jotta peli etenee. Tällaisia pelejä ovat esim. lasten-*Alias* ja *Kala*-peli.

Niin ohjatussa kuin vapaassakin leikissä kieli on väline, jonka avulla toimitaan. Sen välityksellä esim. sovitaan leikin säännöt ja jaetaan roolit. Leikki myös etenee kielen avulla: ”nyt tää äiti huutaa sen ismän kohta syömään...”. Vertaisryhmässä lapset oppivat toinen toisiltaan.

Lapset tekevät toisinaan omia teatteriesityksiä; välillä se tapahtuu ihan vapaassa toiminnassa ja välillä se on pidempi projekti. Myös näissä kieli on tärkeä väline.

Pienten lasten kohdalla ilmeet, eleet ja sanojen toisto korostuu. Perushoitotilanteissa ja arjen toiminnassa nimetään ja toistetaan sanoja paljon, jolloin lapsi oppii esineen ja sanan vastaavuuden.

Kieli kehittyy lapsilla omaa tahtia, annamme sille aikaa. Kuitenkin tarvittaessa meillä on tukitoimenpiteitä, kuten esim. R- ja S -harjoituksia.

Lasten kasvaessa sanavarasto laajenee. Esikouluikässä, joskus jo aikaisemminkin, lapsella herää kielellinen tietoisuus, jota hyödynnetään toiminnassa. Lapsi voi esim. miettiä, millä kirjaimella jokin sana alkaa tai minkä näköinen jokin kirjain on. Esikouluvuonna vaaditaan lapselta jo enemmän osallistumista (esim. piirikeskusteluissa) ja toisten kuuntelemista.

Kieli on tärkeä väline ajattelun kehittymiselle. On tärkeää, ettei aina anneta valmiita vastauksia, vaan lapsi joutuu itse pohtimaan ja miettimään.

Kielen avulla ilmaistaan myös erilaisia tunteita, niin hyviä kuin pahoja tunteita. Ristiriidat opetellaan ratkaisemaan kielen avulla, ei "nyrkein". Samalla opitaan kuuntelemaan ja keskustelemaan toisen kanssa.

Aikuisen rooli ja esimerkki on tärkeää. Aikuinen rohkaisee lasta puhumaan ja kuuntelee häntä. Myös se, miten aikuinen ilmeillä, eleillä ja äänensävyllä viestittää on tärkeää, sillä lapsi tulkitsee hyvin helposti näitä, esim.: "mä nään sun ilmeestä, että mä en ollut kunnolla...".

7. VARHAISKASVATUKSEN SISÄLTÖALUEET

Seuraavassa sisältöalueet käydään yksittäin läpi, mutta käytännössä eri alueet nivoutuvat toisiinsa, esim. kotileikissa lasketaan haarukoita (matemaattinen) katetaan pöytä kauniisti (esteettinen), mietitään mitä ruokaa tehdään (luonnontieteellinen) jne.

7.1. MATEMAATTISET SISÄLLÖT

Meidän päiväkodissamme matematiikkaa opetellaan arjen touhuissa, pelien avulla, jumpassa, liikunnassa, toimimalla apulaisena pöytien kattamisessa, laskemalla lapsia aamupiirissä jne. Aikuisten tehtävä on ohjata lasta käyttämään omaa päättelykykyä ja ongelmanratkaisutaitoja. Emme anna lapsille valmiita vastauksia arjen pulmiin vaan mietimme ja pohdimme yhdessä lasten kanssa, miten jonkun tilanteen voisi ratkaista.

Esikouluvuoden aikana harjoitellaan enemmän varsinaista laskemista ja tehdään matemaattisia tehtäviä.

7.2. LUONNONTIETEELLISET SISÄLLÖT

Me tutustumme luontoon ja lähiympäristöön eri vuodenaikoina käymällä retkillä ja ulkoilemalla omalla pihalla. Metsäretkillä vertaillaan puita, kiviä ja katsotaan mitä merkkejä eri vuodenaikoihin kuuluu. Lapsilla on usein mukana suurennuslasit, joilla voidaan tutkia tarkemmin ötököitä ja muita metsän ihmeellisyyksiä. Joskus laitetaan vain silmät kiinni ja kuunnellaan luonnon ääniä. Päiväkodin omassa pihassa lapset saavat kaivella mullasta kastematoja ja löytyypä pihasta marjapensaitakin, joista syksyllä maistamme marjoja. Peukaloisten 5-vuotiaat tekevät syksyisin jo perinteeksi käyneen retken Kangasalan torille ostamaan syksyn satoa.

Eskarivuonna luonnontieteitä toteutetaan edellä mainittujen asioiden lisäksi teke-
mällä aiheesta kokeita ja tehtäviä.

7.3. HISTORIALLIS-YHTEISKUNNALLISET SISÄLLÖT

Pääasiassa tämä sisältöalue toteutuu keskustelemalla arjessa lasten mieltä askarrut-
tavista asioista. Aamupiirissä keskustellaan liputuspäivistä ja retkillä puhutaan niistä
paikoista missä ollaan ja niihin liittyvistä historiallisista asioista. Tämän päivän yhteis-
kuntaan tutustumme päiväkodissa vierailevien eri alojen ammattilaisten kautta. Meillä
ovat käyneet työstään kertomassa mm. poliisi ja hammashoitaja. Myös palokunta ja
kirjastoauto ovat vierailleet päiväkodilla.

Kirjat ovat tärkeä osa tätä sisältöaluetta. Esim. monet Mauri Kunnaksen lastenkirjat
kertovat entisistä ajoista ja esineistä. Muiden maiden lapsista ja heidän elämästään
luemme monista kirjoista ja monet laulutkin kertovat niistä.

7.4. ESTEETTISET SISÄLLÖT

Meidän tehtävänä on tarjota lapsille kokemuksia eri taiteen aloilta ja ilmaisun iloa. Jo-
kainen saa toteuttaa itseään sellaisena kuin on. Tuotosten pitää olla lasten itsensä
tekemiä ja lasten näköisiä. Aikuiset hyväksyvät lapsen oman tuotoksen, ja ovat iloisia
siitä prosessista minkä lapsi on käynyt läpi omaa juttua tehdessään. Kun lapsi suunnit-
telee ja toteuttaa jotain omaa, hän oppii samalla monia asioita ja saa onnistumisen ko-
kemuksia. Päiväkodissa lapsella pitää olla mahdollisuus toteuttaa itseään monipuolisesti
ja se saa näkyä ja kuulua. Lapset tuottavat itse myös satuja ja ilmaisua esim. teatteri-
esityksiin. Erityisesti eskareilla painottuu oman tuotoksen tekeminen ja projektiluon-
toiset askartelut. Myös omasta oppimisympäristöstä huolehtiminen, kuten jälkien sii-
voaminen ja pöytien kattaminen ovat osa tätä aluetta, jotta ympäristömme on siisti.

7.5. EETTISET SISÄLLÖT

Olemme sopineet lasten kanssa yhteiset säännöt ja osastoittain aikuiset toimivat joh-
donmukaisesti ja yhtenäisesti. Päivittäin sattuvia ristiriitoja selvitetään yhdessä ja
käsitellään myös niiden aiheuttamia erilaisia tunteita. Pohditaan oikea, väärää, totuut-
ta, valhetta ja oikeudenmukaisuutta. Pohditaan jokaisen oman ja toisen kehon kunni-
oittamista; toista ei saa loukata fyysisesti eikä henkisesti. On opittava myös pitämään
puoliaan. Aikuisten tehtävänä on huolehtia siitä, että ilmapiiri on turvallinen ja jokai-
nen hyväksytään omana itsenään.

Erityisesti eskarivuoden aikana jokapäiväiset tapahtumat ovat keskustelun pohjana.
Eskareita ohjataan kykyjen mukaan ratkaisemaan ristiriitoja itsekin. Pyritään hyväk-

symään lasten ja aikuisten erilaisuus ja keskustellaan siitä yhdessä. Aikuisten tulisi näyttää mallia omalla toiminnallaan.

7.6. USKONNOLLIS-KATSOMUKSELLISET SISÄLLÖT

Kunnioitamme jokaisen uskonnollista katsomusta ja siihen liittyviä eettisiä periaatteita. Lapsella on mahdollisuus kysyä myös uskonnollisista asioista. Aikuisen tulisi omalla asenteellaan välittää, että uskonnollisista asioista voi ja saa puhua ja aikuisen tehtävä on vastata tai pohtia asiaa lasten kanssa yhdessä. Lapsen kysymyksiä ei tyrmätä vaan niihin paneudutaan. Päiväkodissa tarjotaan mahdollisuuksia hiljentymiseen. Vuodenkiertoon kuuluvat kirkollisia juhlapyhiä juhlitaan päiväkodissa ja välillä yhdessä seurakunnan kanssa (esim. joulukirkko). Pyhäinmiestenpäivänä käymme monesti viemässä kynttilöitä haudalle ja esikoululaisten kouluun siunaaminen yhdessä seurakunnan kanssa on jo monivuotinen perinne. Päiväkodissa seurakunnan työntekijä pitää myös pyhäkouluja, johon kaikki lapset saavat osallistua, edellyttäen että vanhemmat antavat siihen luvan.

8. ESIOPETUS

Päiväkotimme esiopetuksen pohjana on Kangasalan kunnan yleinen esiopetussuunnitelma, joka määrittelee mm. sen, mitä toimintavuoden opetus sisältää ja mitkä ovat tavoitteet. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja sen tavoitteena on harjoitella kouluvalmiustaitoja. Näitä ovat mm. ohjeiden kuunteleminen ja toteuttaminen, oman vuoron odottaminen, omista tavaroista huolehtiminen, ongelmanratkaisutaidot, itseilmaisuus jne. Tavoitteenamme on, että lapsi pohtisi itse erilaisia asioita ja oppisi sen kautta myös uutta. Jokainen lapsi huomioidaan ohjauksessa ja opetuksessa yksilöllisesti. Lapsia rohkaistaan ja kannustetaan mm. uusien asioiden opettelemisessa.

Esikouluopetus tapahtuu sekä koko ryhmänä että pienryhmässä. Sosiaalisia taitoja sekä toimimista ryhmän jäsenenä harjoitellaan. Oppimisympäristö (esikouluosasto) on suunniteltu siten, että tavarat ovat lasten saatavilla ja niistä on helppo myös huolehtia - jokaiselle tavaralle on oma paikkansa.

Leikin avulla/lomassa oppiminen on päiväkodissamme tärkeää, koska leikin avulla uuden oppimista tapahtuu jatkuvasti ja se on lapsista hauskaa. Esikoulussamme on paljon aikaa leikille ja lasten omille projekteille: esiintymiselle, askartelulle, erilaisille tutkimuksille, jne. Lapsilla on mahdollisuus toteuttaa omia suunnitelmiaan, projektejaan ja luovuuttaan. Aikuiset antavat leikeille ja lasten omien ideoiden toteuttamiselle mm. aikaa ja tarvittavia materiaaleja. Lapset huomioidaan myös toiminnan suunnittelussa, he ovat esim. laatineet esikoulun omia sääntöjä yhdessä ryhmän aikuisten kanssa. Kirjastossa käymme aktiivisesti. Esikoululaiset saavat vanhempiansa luvalla oman kir-

jastokortin ja lainaavat haluamansa kirjan omalla kortillaan, joko kotiin tai päiväkotiin. Kortit ovat esikoulukauden päiväkodissa ja keväällä lapset saavat korttinsa kotiin vietäväksi.

Jokainen esikouluryhmä on uusi ja persoonallinen. Esikoulun toiminnan sisältö rakentuu aina jollain tavalla ryhmän rakenteen ja taitojen mukaan, esim. meillä on ollut aivan upeita askarteluun motivoituneita ryhmiä ja välillä taas hyvin liikunnallisia. Yhteistyö koulujen kanssa toimii hyvin ja opettaja voi olla mukana myös erilaisissa lapsia koskevissa palaverissa. Kouluun tutustumiselle on varattu aikaa riittävästi ja uudet kouluun lähtijät voivat aloittaa koulutiensä reippain mielin!

9. TERVEYSKASVATUS

Terveyskasvatus toteutuu meillä läpäisyperiaatteella vuoden mittaan päivän eri tilanteissa. Siihen liittyviä asioita on osin käyty läpi kappaleessa "arjen touhuja". Terveellinen ruoka, liikunta, puhtaus, uni ja lepo sekä säännöllinen päivärytmi luovat tärkeät edellytykset lapsen hyvälle kehitykselle ja kasvulle.

Käsien pesu eri tilanteissa on tärkeää. Pesemme kädet aamuisin päiväkotiin tullessamme, aina wc-käyntien ja ulkoleikkien jälkeen sekä muulloin tarvittaessa. Ennen ruokailua desinfioimme kädet desinfiointiaineella. Ruokailun jälkeen huuhtelemme hampaat ja otamme ksylitolitabletin. Myös hammashoitaja on pyydettyä käynyt kertomassa hampaiden hoidosta.

10. LIIKENNEKASVATUS

Kunnassamme on liikenneturvallisuustyön toimintasuunnitelma ja olemme miettineet mitä se tarkoittaa meidän päiväkodissa ja miten sitä toteutamme.

Liikennekasvatusta toteutamme esim. kun käymme retkillä ja liikumme lähiympäristössä. Silloin tutustumme joihinkin liikennemerkkeihin ja siihen mitä nämä merkit tarkoittavat ja harjoitteleme esim. tienylitystä turvallisesti. Päiväkodilla on heijastavia turvallivejä ja niitä käytämme lapsilla, kun lähdemme retkille. Tärkeää on myös aikuisten malli liivien käytössä.

Pihäsääntöjen avulla opettelemme sitä, että yleensäkin elämässä on olemassa tietyt säännöt, jotka tuovat turvallisuutta ja joita on noudatettava. Aikuisten hyvä esimerkki on todella tärkeää myös liikennekasvatuksessa

11. MEDIKASVATUS

Nykyajan yhteiskunta ympärillämme on täynnä erilaista viestintää, mediaa ja siihen liittyviä välineitä, mitä ei vielä ollut muutama vuosikymmen sitten. Siksi pidämme tärkeänä, että opetamme lapsille sen oikeaa käyttöä.

Sahalahden päiväkodissa mediakasvatus on sitä että

- käytämme eri mediavälineitä hyväksimme toiminnassa ja sen suunnittelussa
- keskustelumme ja pohdimme lasten kanssa mm. tv-ohjelmia, lehtijuttuja, elokuvia ja tietokonepelejä, jotka ovat osa mediavälineitä. Ne koskettavat

16

lasten jokapäiväistä elämää ja sen myötä herättävät keskustelua "esim. miten talouspaperiin voi mahtua niin monta elefanttia"

- kameralla tallennamme päivän tapahtumia ja myös lapset voivat opetella sen käyttöä esim. kuvaamalla mielileikkipaikkansa

- diaheittimellä katselemme vanhoja opetussatuja

- teemme "omia lehtiä" vanhoista aikakauslehdistä

- teemme omia teatteriesityksiä, ja sadutamme lapsia

Tavoitteenamme on että lapsi oppii pikkuhiljaa kriittisyyteen (esim. kaikki ei tapahdu oikeasti mitä elokuvissa näkyy),

mutta myös hyödyntämään median hyviä puolia (esim. tietokoneohjelmat opetuksessa).

Tavoitteenamme on myös herättää keskustelua vanhempien keskuudessa asian hyvistä ja huonoista puolista.

12. ERITYINEN TUKE

Jokainen lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii yksilöllisesti. Jossain vaiheessa lapsi voi tarvita myös erityistä tukea kehityksessään fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla.

Lapsella on oikeus saada se tuki, mitä hän tarvitsee ja on tärkeää, että mahdollisimman varhain otamme avoimesti puheeksi huolen lapsesta ja mahdollisen tuen tarpeesta. Arvioimme tuen tarpeen yhdessä vanhempien kanssa lapsesta ja lapsen toiminnasta tehtyjen havaintojen perusteella (ellei sitä ole todettu jo aiemmin). Mietimme keinoja lapsen kehityksen tukemiseksi yhdessä vanhempien, kiertävän erityislastentarhanopettajan ja muiden lapsen kanssa työskentelevien tahojen kanssa ja laadimme lapselle oman kuntoutussuunnitelman. Siihen kirjaamme lapsen vahvuudet, ne osa-alueet, joihin lapsi tarvitsee tukea, tavoitteet, joihin pyrimme ja menetelmät niiden saavuttamiseksi sekä kotona että päiväkodissa. Tavoitteiden toteutumista arvioimme toimintakauden aikana.

Lapsen erityisen tuen tarpeesta riippuen lapsiryhmän kokoa voidaan pienentää, lapsella voi olla henkilökohtainen avustaja tai ryhmässä voi toimia ryhmäavustaja. Yksilöllinen ohjaus ja pienryhmän käyttö voi olla tarpeen jotain tiettyä taitoa tai valmiutta harjoiteltaessa. Muuten lapsi toimii tasavertaisena ryhmän jäsenenä ja tuemme lapsen kokonaisvaltaista kehitystä arjen tilanteissa päivittäisen toiminnan kautta. Säännöllinen päivärytmi, pysyvät leikkipaikat ja kuvien käyttö (esim. päiväjärjestyksen hahmottamisessa, tavaroiden säilytyspaikkojen hahmottamisessa ja leikkien valitsemisessa) toimivat muistin tukena ja auttavat lasta ympäristön hahmottamisessa ja oman toiminnan ohjauksessa.

Teemme yhteistyötä kiertävän erityislastentarhanopettajan, psykologien, puheterapeuttien, fysioterapeuttien sekä neuvolan ja Taysin henkilökunnan kanssa. He antavat neuvoja ja ohjaavat kuntoutuksen toteutusta arjessamme ja/tai antavat lapselle yksilöllistä ohjausta. Saamme myös jatkuvasti aiheeseen liittyvää täydennyskoulutusta.

13. KASVATUSKUMPPANUUS

Meillä kasvatuskumppanuus on sitä, että yhdessä vanhempien kanssa toimimme lapsen parhaaksi.

Kasvatuskumppanuus alkaa siitä, kun lapsi ja vanhemmat käyvät tutustumassa päiväkoitiin etukäteen sovittuna ajankohtana. Tavoitteena on tavata ensin vanhemmat, sitten lapsi. Näin kummatkin voivat rauhassa tutustua hoitopaikkaan. Lapsen tutustumispäiviä voi olla useampia, sekä vanhempien kanssa että ilman.

Pyrimme luomaan vanhempien kanssa avoimen keskusteluyhteyden, jossa pienenkin huolen puheeksi ottaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa olisi helppoa. Tärkeää on myös keskinäinen luottamus ja toistemme kunnioittaminen muistaen, että jokainen vanhempi on asiantuntija oman lapsensa kohdalla. Kunnioitamme kunkin perheen arvoja ja valintoja.

Yhteisistä kasvatustavoitteista ja -käytännöistä sovitaan vanhempien kanssa käytävässä kasvatustalustelussa, jossa laaditaan lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma. Keskustelu voidaan käydä joko päiväkodissa tai lapsen kotona. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja tarkistetaan vuosittain säännöllisesti.

Päivittäiset kuulumiset puolin ja toisin vaihdetaan lasta tuotaessa ja haettaessa. Yhteisiä keskusteluja vanhempien kanssa käymme myös lapsen 5-vuotisarvioinnin yhteydessä, erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa, lapsen kouluun menoa edeltävänä keväänä ja aina tarvittaessa.

Muita yhteistyömuotoja ovat esim. vanhempainillat, avointen ovien päivät, juhlat, retket, talkoot, myyjäiset ja muut yhteiset tapahtumat, sekä reissuvihot ja erilaiset tiedotteet.

14. YHTEISTYÖTAHOT

Teemme yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen kohdalla tärkeimmät ovat

- Kiertävä erityislastentarhanopettaja
- Puheterapeutit, fysioterapeutit ja psykologit

Neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö liittyy 5-vuotisarviointeihin ja terveydenhoitajan käynteihin päiväkodissa.

Seurakunnan kanssa tehtävää yhteistyötä on pyhäkoulu, esikoululaisten kouluunsiunaaminen, joulukirkko ym. joulutapahtumat.

Kirjastossa vierailimme kuukausittain.

Kouluun esikoululaiset pääsevät tutustumaan useamman kerran (ainakin Sariolan kouluun). Tämä on mahdollista koska päiväkodilta menee yksi henkilö valvomaan tulevan opettajan nykyistä luokkaa. Tulevan opettajan kanssa ollaan yhteydessä jo kevään aikana ja häntä saatetaan pyytää esim. mukaan jo keväällä käytäviin kuntoutuspalaveriin.

Päiväkodin naapurissa sijaitsee kaksi ryhmäperhepäiväkotia eli ryhmistä, Ilola ja Paatiala. Noin 7 km päässä on lisäksi Lahdenkulman ryhmis. Ne ovat myös tärkeitä yhteistyökumppaneitamme. Meillä on molemminpuolinen "avunantosopimus". Ja välillä saattaa olla yhteisiä teatteriesityksiä tms.

15. SUUNNITTELU, DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI

Työssämme tärkeitä työvälineitä on työn suunnittelu, dokumentointi ja arviointi. Jotta pystymme kehittämään työtämme, meidän tulee arvioida nykyistä toimintaamme; mikä on onnistunut, missä on parantamisen varaa. Arvioinnin sen pohjalta asetetaan uudet tavoitteet. Jotta arviointi onnistuisi hyvin, on hyvä kirjata asioita ylös.

15.1. SUUNNITTELU

Toimintakauden alussa päiväkodin henkilökunta pitää suunnittelupäivän, jonka tarkoituksena on koko päiväkodin toiminnan laajempi suunnittelu tulevalle toimintakaudelle. Päivän aikana suunnitellaan myös osastokohtaisesti toimintakautta. Tärkeä osa suunnittelua ovat viikoittaiset osastopalaverit, yhteiset viikkopalaverit sekä henkilökunnan säännölliset kasvatukselliset illat.

Jokaisen osaston suunnittelun lähtökohtana ovat oman lapsiryhmän tarpeet. Henkilökunta suunnittelee toiminnan rungon, mutta huomioi myös lasten toiveita ja ideoita suunnittelussa. Lapsiryhmän tarpeet huomioonottava suunnittelu mahdollistaa lasten osallistumisen suunnitteluun. Lapsi voi valita esim. itseään kiinnostavan leikin, ja lapsi voi esim. olla mukana suunnittelemassa pidempikestoisia projekteja.

Henkilökunta pyrkii huomioimaan suunnittelussa lisäksi myös vanhemmilta mahdollisesti tulleet toiveet ja ideat.

15.2. DOKUMENTOINTI

Päiväkodissämme dokumentointi jakaantuu seuraavasti:

1. Vanhemmille suunnattu esim. päiväntouhuja kirjataan vihkoon vanhempien luettavaksi
2. Lasten oma dokumentointi → kasvunkansiot
 - lasten töiden esille laitto
 - lasten sanomisten, tarinoiden kirjaaminen
 - piirustuksiin kirjaaminen
3. Henkilökunnan dokumentoi tekemiään havaintoja lapsista ja kirjaa esim. kasvunkansioon lasten lausahduksia ja touhuja
4. Oman toiminnan dokumentoinnin on henkilökunta kokenut tärkeäksi oman työn ja toiminnan kehittämisessä. Henkilökunta onkin sitoutunut työn ja toiminnan säännölliseen dokumentointiin. Henkilökohtaisen dokumentoimisen tavoitteena on saada siitä muistiinpanoja oman työn sekä toiminnan arviointiin. Tällöin myös pidemmän aikavälin arviointi on mahdollista.

15.3. ARVIOINTI

Tulevan toiminnan suunnittelu ja kehittäminen perustuu arviointiin jota on:

1. Vanhempien palaute
 - päivittäinen palaute
 - kasvatust keskustelut
 - koko kunnan kattava päivähoiton arviointi joka toinen vuosi

2. Lasten laatupeli
 - peli, jonka kysymykset koskettavat hoitopäivää ja lapsen omia näkemyksiä siitä
 - pelataan 1 krt/vuosi

3. toiminnan arviointi
 - kasvattajina arvioimme omaa työtämme sekä toimintaamme. Arvioinnin monipuolisuus sekä tavoitteellisuus mahdollistavat oman työn sekä työyhteisön kehittämisen.

Yksilöllinen arviointi on jokaisen oma-arviointi toteutuneesta työstä ja toiminnasta. Viikoittaisissa osastopalavereissa arviointi kohdistuu koko tiimin toimintaan.

Toiminnan laajempi arviointi suoritetaan kaksi kertaa vuodessa ja sen tulisi perustua yksilölliseen arviointiin sekä tiimin arviointiin viikkopalavereissa.

Päivähoidon sisällön arviointi tehdään 2 kertaa vuodessa. Arviointi suoritetaan kontekstianalyysin avulla (henkilökunnalle työn arviointiin tarkoitettu lomake). Kontekstianalyysi perustuu arvioinnin henkilökohtaiseen työstämiseen, josta edetään tiimin yhteiseen keskusteluun ja sen kautta yhteenvetoon alueista joissa on kehitettävää/ jotka ovat kunnossa.

Jokainen työntekijä arvioi myös omaa toimintaansa ja tavoitteitansa yhdessä esimiehen kanssa käytävässä kehityskeskustelussa.